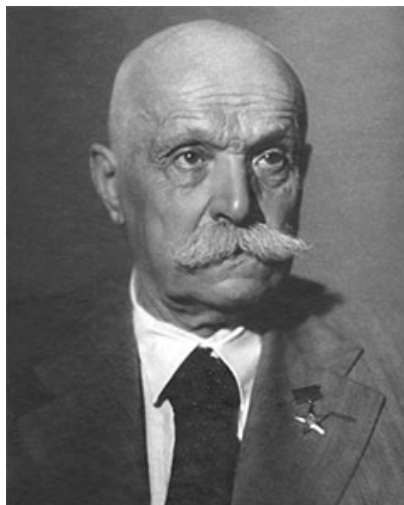

ПАТОН Євген Оскарович (04. 03. 1870, м. Ніцца, Франція — 12. 08. 1953, Київ) — фахівець у галузі електрозварювання та мостобудування. Брат [Петра](#), батько [Бориса](#) і [Володимира](#), дід [Євгенії](#) Патонів. Академік (1929), віце-президент (1945—52) АН УРСР. Сталінська премія (1941). Герой Соціалістичної Праці (1943). Заслужений діяч науки УРСР (1940). Державні нагороди Російської імперії та СРСР. Закінчив інженерне відділення Саксонської королівської академії (м. Дрезден, Німеччина, 1894) і Санкт-Петербурзький інститут інженерів шляхів сполучення (1896). Відтоді працював у технічному відділі служби шляхів Петербурзько-Московської залізниці; від 1897 викладав у Московському інженерному училищі: від 1901 (після захисту дисертації «Расчет ферм с жесткими узлами») — професор кафедри мостів. 1904—39 (з перервами) — у Київському політехнічному інституті: 1905—29 — завідувач кафедри мостів, 1935—39 — засновник і завідувач кафедри зварювання, водночас 1906—07 — декан інженерно-будівельного факультету, 1926—31 — керівник науково-дослідної кафедри інженерно-будівельних наук Укрголовнауки при Київському політехнічному інституті та завідувач секції мостів цієї кафедри; 1921—31 — начальник Київської мостобудівної станції. 1929 організував у Києві при ВУАН Кафедру інженерних споруд, Електрозварювальну лабораторію та Електрозварювальний комітет, на базі яких 1934 створив Інститут електрозварювання АН УРСР (1934—53 — директор); 1940—41 за сумісництвом — начальник відділу зварювання Центрального науково-дослідного інституту технології машинобудування (Москва).

Засновник наукової школи з мостобудування в Україні. Від 1901 П. опублікував низку праць з питань проєктування та будівництва мостів. Запропонував

методи розрахунку раціональних конструктивних схем дерев'яних та металевих мостів; спроектував і брав участь у будівництві понад 30-ти великих мостів (зокрема Мухранського через р. Куру в Тифлісі, нині Тбілісі, та над Петрівською алеєю в Києві), перекриття залів Київського політехнічного інституту та готелю «Метрополь» у Москві. 1914 створив мостову секцію при військово-промисловому комітеті Південно-Західного фронту, проєктував та організовував виготовлення мостів, поворотно-підйомних естакад, льодорізів та інших конструкцій. На початку 1-ї світової війни для переправ через Дніпро розробив проєкти 7-ми великих стратегічних розбірних мостів, за що на Міжнародному конкурсі отримав найвищу нагороду, випередивши французького інженера А. Ейфеля. Від 1920 разом зі своїми учнями брав участь у відновленні зруйнованих мостів. Тоді ж спорудив міст імені Є. Бош через Дніпро у Києві (у вересні 1941 знищений радянськими військовими саперами).

Від 1929 П. почав вивчати проблеми зварювання й впровадження нових зварювальних технологій у промисловість, створив перший у світі спеціалізований центр з проведення наукових та інженерних робіт в галузі зварювального виробництва, до складу якого ввійшли науково-дослідні та експериментально-виробничі підрозділи, конструкторське бюро, майстерні. П. виконав ґрунтовні дослідження у галузі розрахунку та міцності зварних конструкцій. Ним були спроектовані, наприклад, оригінальні конструкції вузлів залізничних вагонів. Під керівництвом П. вивчали процеси, що відбувалися під час дугового зварювання, умови кристалізації зварювальної ванни, зварюваність низьколегованих і нержавіючих сталей, взаємодію металу і шлаку при зварюванні (зокрема [В. Дятлов](#)). Ці роботи стали основою нового напрямку науки про зварювання металів — металургії зварювальних процесів. Одночасно відділ обладнання ([П. Бушtedт](#)) розробляв головки для автоматичного зварювання.

1930—38 з його ініціативи були створені електродні покриття, зокрема й з синтетичних шлаків, що забезпечували високу якість зварних та наплавлених швів. Керував впровадженням електродів на підприємствах, що виготовляють хімічну апаратуру та машинобудівні конструкції. Унаслідок дослідження дугового зварювання змінним струмом було доведено можливість використання для зварювання простих у виготовленні та надійних в експлуатації зварювальних трансформаторів замість складних і дорогих машин постійного струму. До початку 1939 науковці Інституту електрозварювання АН УРСР під його керівництвом створили устаткування й матеріали та розробили

технологію швидкісного автоматичного зварювання, що суттєво підвищило якість зварних конструкцій і продуктивність праці зварників. Від початку 1941 цю технологію почали впроваджувати на 20-ти провідних заводах СРСР. 1941—44 на евакуації у м. Нижній Тагіл (Свердловська обл., РФ) під керівництвом П. науковцями Інституту електрозварювання АН УРСР (В. Дятлов та ін.) разом із фахівцями Харківського паровозобудівного заводу імені Комінтерну вперше в світі розроблено спосіб автоматичного зварювання броні, швидкість якого у 10 разів перевищувала швидкість інших технологій. Його співробітниками спроектовано та впроваджено зварювальне устаткування та потокові лінії для серійного виробництва корпусів танків, авіабомб, реактивних снарядів та інших видів озброєння та боєприпасів. Від 1943 П. займався проблемами відновлення й розвитку промисловості країни, переходом від ручних методів зварювання до індустріальних механізованих способів. До кінця 1944 автоматичне зварювання під флюсом було впроваджено на 12-ти великих підприємствах України. 1947 П. доручено науковий та організаційний супровід усіх зварювальних робіт у СРСР. 1947—48 на 111-ти заводах запроваджено 670 зварювальних автоматів; з цієї метою в Інституті електрозварювання АН УРСР було організовано підготовку фахових працівників, розроблено інструкції, створено спеціальний вагон з навчальним і демонстраційним обладнанням.

Під керівництвом П. були розгорнуті фундаментальні дослідження, що стали теоретичною основою науки про зварювання (Б. Патон, В. Лебедев, Д. Дудо, А. Асніс, І. Фрумін, В. Підгаєцький, Д. Рабкін, Б. Мовчан, І. Походня та ін.), вдосконалено основи проектування нової зварювальної техніки, системи керування зварювальними процесами, устаткування для виробництва металевих конструкцій та вирішення інших конструкторських проблем (В. Патон, П. Севбо, А. Чвертко та ін.); винайдено електрошлакове зварювання (Г. Волошкевич, Б. Патон).

Ініціював створення інноваційних індустріальних методів виробництва труб, зварювання магістральних трубопроводів, негабаритних резервуарів, доменних комплексів, вагонів, суден, резервуарів тощо, в першу чергу на заводах Придніпров'я та Донбасу. Завдяки П. для зварювання під флюсом при виконанні монтажно-будівельних робіт вперше в світі було створено технології і відповідне устаткування для автоматичного зварювання вертикальних і стельових швів (Г. Волошкевич), зведено з застосуванням цієї технології першу в Європі суцільнозварну доменну піч об'ємом 1033 м³ у Запоріжжі (1948). До середини 1950-х рр. науковцями під його керівництвом було розроблено механізований спосіб зварювання кільцевих швів магістральних трубопроводів, що почали застосовувати при будівництві трубопроводу Дашава—Київ—Брянськ—Москва.

1946—51 під керівництвом П. створено спеціальну марку низьковуглецевої сталі МСтЗ для зварних мостів, що була малочутливою до термодформаційного циклу зварювання; нову конструктивну форму мосту; вдосконалено апаратуру для автоматичного і механізованого зварювання конструкцій; розроблено технологію заводського і монтажного зварювання. 1948 П. заснував журнал «Автоматическая сварка» (нині «Автоматичне зварювання»).

У листопаді 1953 у Києві відкрито найбільший в Європі суцільнозварний автошляховий міст через Дніпро, який названо на його честь (див. [Міст ім. Є. Патона](#)). 2002 на території Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» встановлено пам'ятник П. Його ім'я присвоєно Інституту електрозварювання НАНУ (1947), Дніпровському фаховому коледжу зварювання та електроніки, Тбіліському заводу зварювального обладнання, астероїду (відкритий 1979 М. Черних) та теплоходу. Президією АН УРСР (1964) і Міжнародним інститутом електрозварювання (1997) встановлено премії імені Є. Патона. Його ім'ям названі вулиці у Львові, Херсоні, містах Буча Київської обл., Каховка Херсонської обл., Харцизьк Донецької обл. та ін.

Основні праці

Железные мосты. Т. 1—4. Москва; К., 1902—07; Деревянные мосты. К., 1915; Восстановление разрушенных мостов. К., 1918; Сравнение клепаных и сварных сквозных ферм: Опыт исследований. К., 1931 (співавтор); Стальные мосты. К.; Х., 1935—36 (співавтор); Автоматическая сварка голым электродом под слоем флюса. Х., 1940; Скоростная автоматическая сварка под слоем флюса. Москва, 1941; Москва; Свердловск, 1942; Развитие автоматической сварки под флюсом за 10 лет (1940—1950 гг.) // Автоген. дело. 1950. № 2; Автоматическая электродуговая сварка. К.; Москва, 1953 (співавтор); Избранные труды. Т. 1—3. К., 1959—61.

Рекомендована література

1. Матійко М. М., Коренной О. І. Євген Оскарович Патон. К., 1961;
2. Чеканов А. А. Евгений Оскарович Патон. Москва, 1961;
3. Ульянова А. Д. Євген Оскарович Патон: Бібліогр. покажч. К., 1965;
4. Корнієнко О. М. Засновник радянської школи електрозварювання // Нариси з історії природознавства. 1980. № 26;
5. Малишевский И. Ю. Рассказы о Патоне. К., 1984;
6. Корниенко А. Н. К 130- летию со дня рождения Е. О. Патона — выдающегося ученого, инженера, педагога // Сварочное производство. 2000. № 4;
7. Його ж. Евгений Оскарович Патон — выдающийся

ученый в области сварки и мостостроения // Автоматическая сварка. 2015. № 3;

галузі мостобудування та зварювання, засновник Інституту електрозварювання // Сварщик. 2020. № 1.

8. Його ж. Євген Оскарович Патон — видатний учений у

О. М. Корнієнко

Бібліографічний опис:

Патон Євген Оскарович / О. М. Корнієнко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-878441>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).